

Kinderdagverblijven met een ecologisch project zijn in Vlaanderen nog behoorlijk zeldzaam. Nochtans zou je denken dat wie voor kleine kinderen zorgt extra bekommerd is om het milieu.

We zien die kinderen toch graag opgroeien in een wereld waar het gezond leven is? Is ecologisch verantwoorde kindverzorging te omslachtig? Te duur?

We zoeken het uit in het Toverhuis, een ecologische mini-crèche, en bij Pinnocchio, een kinderdagverblijf dat volledig volgens bio-ecologische principes is gebouwd.

In het Toverhuis, een gewoon rijhuis in Kessel-Lo, zitten de peutertjes klaar voor het middagmaal. Op houten stoeltjes die al door vele generaties kinderen zijn gebruikt. Katja Van Rillaer doet twee kindjes een verse luier om en daarmee geeft ze meteen een demonstratie van een belangrijke ecologische troef van de crèche: de katoenen luiers. "We hebben ze zelf gemaakt," zegt ze, terwijl ze een kleurig gevormd katoenen luiertje uit de lade haalt. Er gaat een tissue in, voor de ontlasting, de luier wordt met velcro gesloten, net als een gewone wegwerpluier, en de baby krijgt een nylon overbroekje aan. Wie denkt dat alleen baby's met Pampers of Huggies om de billetjes gelukkig zijn, moet eens komen kijken. De gebruikte luier gaat in een emmer met een deksel, het ruikt hier voornamelijk naar de soep die net wordt uitgedeeld.

"In het kinderdagverblijf waar ik vroeger werkte, zette iedere verzorgster elke avond een volle vuilzak luiers buiten, op het einde van de week had je een container vol. Ik vond dat shockerend," vertelt Katja Van Rillaer. Met collega Katrien Croes smeedde ze plannen om zelf met een privé-crèche te beginnen. Maar als ze dat deden, moesten ze het op een betere manier doen, vonden ze. Een vooropgezet plan voor een ecologische aanpak hadden ze niet. Katja van Rillaer: "In het kinderdagverblijf waar ik vroeger werkte, dacht ik regelmatig: dit zou ik anders doen. Die ecologische bekommernis vind ik belangrijk, tenslotte zijn onze kinderen onze toekomst."

In het Toverhuis komt voornamelijk bio-

Leve de biobaby

voeding op tafel. Het groente- en fruitafval brengen de kindjes met de 'bolderkar' naar de kippen en de twee geiten achter in de grote tuin. Er wordt gepoetst met Ecoverproducten en ook voor de babyverzorging worden producten uit de biowinkel gebruikt. "Wij halen alles bij Doekjes en Broekjes," zegt Katja Van Rillaer. Dat is een ecologische babywinkel in Leuven,

gekocht waarvan een deel van de winst naar een goed doel gaat."

Ook het rijhuis dat Katja en Katrien hebben aangekocht, wordt beetje bij beetje aangepakt. Katja Van Rillaer: "We zijn van plan over te schakelen op groene energie en ons volgende project is de regenwaterput aansluiten op de toiletten en de wasmachine. Maar we hebben al een zware

Ecologisch verantwoorde kinderdagverblijven

met een ruim assortiment katoenen luiers, babykleding uit biokatoen, draagzakken en andere milieu- en kindvriendelijke babybenodigdheden. In de zomer wordt zoveel mogelijk buiten in de grote tuin gespeeld, de peutertjes knutselen met 'vindmaterialen': wc-rolletjes en yoghurtpotjes. Ouders brengen van kantoor papier mee dat al aan een zijde is bedrukt en de kinderen hebben elk een wisbaar tekentablet. Er is speelgoed en meubilair van hout in het Toverhuis, al herken je er ook spullen uit Ikea. Katja Van Rillaer: "Er is nu eenmaal veel plastic speelgoed op de markt. Het is makkelijk te onderhouden, dus we hebben ook plastic. Hout is overigens niet altijd even veilig. We hadden hier een houten werkbankje voor de kinderen. Heel mooi, maar je moet rekening houden met de realiteit van kinderen in groep. Als die elkaar met zo'n houten hamertje op de vingers tikken... Dus hebben we nu een plastic werkbank. En we hebben nog maar pas een hoop knuffels

investering achter de rug, omdat we nieuwe isolerende ramen hebben geplaatst. Natuurlijk besparen we nu wel wat op de energiekosten."

Duurzaam blijft duur

Daarmee raakt Katja Van Rillaer een heikel punt: houten speelgoed en ecologische producten zijn duurder dan gewone producten. Milieuzorg heeft een prijs. Vooral het gebruik van katoenen luiers betekent een enorme kost voor de minicrèche. Waar in andere kinderdagverblijven de ouders de luiers meebrengen of betalen, voorziet het Toverhuis zelf in katoenen luiers. Katja Van Rillaer: "Dat kost ons jaarlijks zo'n 2.000 euro. Die kostprijs hebben we aanvankelijk onderschat. In een gewoon huishouden kan een katoenen luier voor ongeveer drie kinderen meegaan, als je hem op de juiste manier wast, bijvoorbeeld zonder wasverzachter. Voor één kind heb je ongeveer achttien luiers nodig, die om de drie dagen in de wasmachine gaan. Bij ons wor-

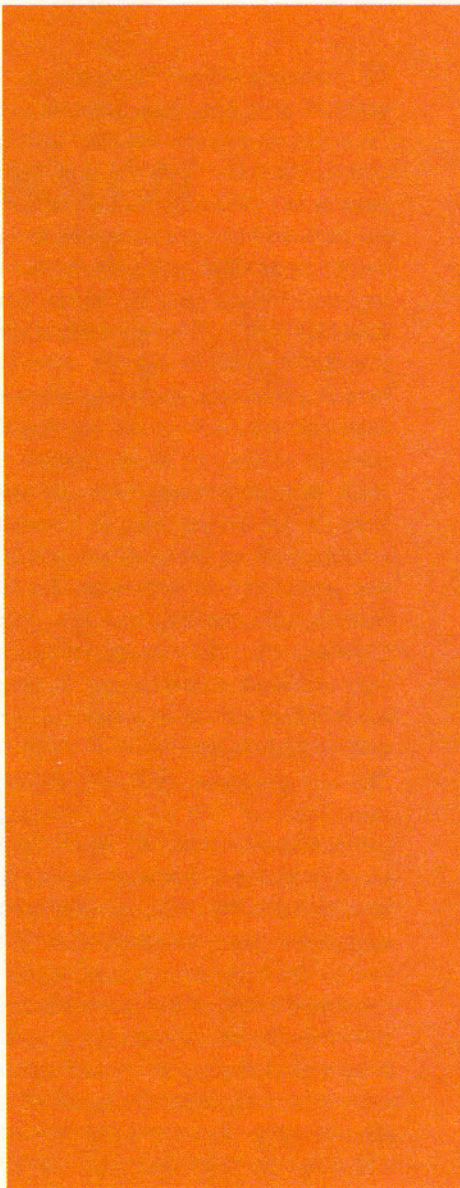
den de luiers echter intensiever gebruikt, ze worden soms tweemaal per dag gewassen. Omdat er geen andere initiatieven met katoenen luiers bestonden, hadden we geen referentiepunt. We hadden erop gerekend dat onze luiers een jaar of drie zouden meegaan." Het Toverhuis is nu ongeveer anderhalf jaar open en de luiers zijn nu al aan vervanging toe. Katja Van Rillaer: "We hebben het er met onze ouders over gehad. Het gebruik van katoenen luiers gaat goed, we willen dat absoluut blijven doen en zouden het jammer vinden dat we er om financiële redenen mee zouden moeten ophouden. Gelukkig zijn onze ouders enthousiast. We hebben al een keer een zondagmiddag luiers zitten naaien met een aantal moeders. Die kosten maar eenderde van de prijs, maar we weten niet hoe lang de zelfgemaakte luiers zullen meegaan." Katja Van Rillaer en Katrien Croes betreuren het dat er van overheidswege geen extra steun komt voor

de ecologische aanpak. "Maar een initiatief als het onze is zo zeldzaam dat voorlopig geen aparte subsidieregelingen getroffen worden."

...ook voor de ouders

De hogere meerkost wordt doorgerekend in de dagprijs: 25 euro, voor iedereen gelijk. Katja Van Rillaer: "We kunnen de prijs niet aanpassen naargelang het inkomen van de ouders, zoals in gesubsidieerde crèches. Mensen die het minder goed hebben, kunnen hier niet terecht en dat is jammer. Ouders die bewust met het milieu omgaan, werken vaker halftijds. Voor hen is onze crèche te duur." Het is overigens helemaal niet zo dat alle ouders die hun kinderen naar het Toverhuis brengen dat doen omwille van het ecologische project. Katja Van Rillaer: "Er is zo'n tekort aan kinderopvang dat mensen wanhopig op zoek zijn naar een plaats. Dus als er een plaats vrij is, komen ze naar hier. Je kan geen men-

sen weigeren omdat ze niet dezelfde ideologie hebben. In iets minder dan de helft van onze gezinnen worden thuis ook katoenen luiers gebruikt. Maar veel van onze ouders werken met twee voltijds. Ze hebben niet altijd de tijd om thuis met het milieu bezig te zijn. Daarom organiseren we regelmatig infoavonden om onze ouders op de hoogte te houden van wat we doen en om onze ecologische aanpak aan te prijzen. Zelf moeten we soms ook een compromis sluiten. Zo hebben we beslist met biologische diepvriesgroenten te werken. We zijn te klein om een biooer tweemaal per week te laten leveren. En biogroenten zijn niet behandeld, die zijn op het einde van de week verslens. In het begin, toen we nog maar vijf kindjes hadden, konden we onze biogroenten bij wijze van spreken gewoon in de Delhaize kopen, nu gaat dat niet meer. Dus hebben we beslist om op diepvriesgroenten over te schakelen. De

Biobabyvriendelijke info

| Mini-crèche het Toverhuis:
Diestsesteenweg 554, 3010 Kessel-Lo.
Tel. 016-25 40 01, toverhuis@pandora.be,
verantwoordelijken: Katja Van Rillaer en
Katrien Croes.

| www.doekjes-en-broekjes.be:
op de website van de babywinkel Doekjes
en Broekjes vind je info over hun filosofie
en over milieuvriendelijke babyproducten
zoals herbruikbare katoenen luiers.

| www.vibe.be: een uitgebreide website
over bio-ecologisch bouwen, met achter-
grondinfo, bio-ecologische bouwtechnie-
ken, voorbeeldprojecten, nuttige adressen
en een lijst van architecten die volgens
bio-ecologische principes werken.

| Architecte Lieve Van Hoef:
Kiezel Kleine Brogel 25, 3990 Peer.
Tel.: 011-63 11 49 |
lieve.van.hoef@skynet.be

aardappelen en appels kopen we nog wel
vers, omdat je die goed kan bewaren. Een
crèche is een compleet huishouden: er
moet gekookt worden, gepoetst, gewassen.
Het is veel werk en soms verliezen we wel
eens de moed. We kiezen eigenlijk voor de
duurste en moeilijkste weg. Gelukkig moe-
digen de ouders ons aan om voort te
doen."

Onder een dak met zonnepanelen

Bij kinderdagverblijf Pinnocchio in Peer
gebruikt men nog geen katoenen luiers.
"Daar zijn we nog niet aan toe," zegt coördi-
nator *Mia Soors*. "Maar de wegwerpluiers
gaan in een container, samen met die van
het rustoord hiernaast en worden door een
bedrijf uit de buurt gerecycleerd." Het eco-
logische verhaal van Pinnocchio schuilt
nagenoeg volledig in de infrastructuur.
Niet dat het meteen opvalt: dit relatief
nieuwe gebouw aan een parkje in het cen-
trum van Peer ziet er met zijn lage dak
met rode en zwarte pannen, zijn rode bak-
steen en houten luikjes best gezellig uit.
Maar dat het volledig volgens bio-ecologi-
sche principes is gebouwd, zie je niet op
het eerste gezicht. Architecte *Lieve Van
Hoef*, aangesloten bij VIBE (het Vlaams
Instituut voor Bio-Ecologisch bouwen),
leidt ons rond. Ze woont zelf in Peer en
tracht vooral werven te kiezen die ze met
de fiets kan bereiken.

"Bio-ecologisch bouwen is méér dan duur-
zaam bouwen," legt ze uit. "Bio-ecologie
ziet het bouwen meer in relatie tot een
groter geheel en houdt rekening met ener-
gieverbruik, milieu, gezondheid, gebruik
van ruimte, water en materialen. Ik hou
niet zo van de term duurzaam, omdat die
verwarring wekt. Je kan perfect een pas-
siefwoning bouwen – een woning met een
hoog energierendement – met syntheti-
sche, niet-natuurlijke materialen." Een
bio-ecologisch ontwerp begint al met de
oriëntatie. De inkomhal van Pinnocchio

bevindt zich aan de noordkant van het
gebouw, voor het overige bevinden zich
daar vooral de ruimten waar licht en warm-
te niet zo belangrijk zijn: de technische
ruimtes, wc's, het kantoor, de slaapkamers
voor de kinderen. De luikjes aan de kleine
ramen van die slaapkamers worden actief
gebruikt en vormen een goede isolatie
tegen licht, koude in de winter en hitte in
de zomer. De leefruimte bevindt zich aan
de zuidkant en de zuidwand is helemaal in
glas, zodat daar maximaal geprofitteerd kan
worden van zonnewarmte en -licht. Een
brede dakoversteek van anderhalve meter
zorgt ervoor dat het in de zomer niet té
warm wordt. Het kleine keukentje aan de
oostkant heeft een erker om de ochtend-
zon binnen te laten, het middagmaal wordt
bereid in de grote keuken in het westen.
De leefruimte heeft een plafond tot onder
het dak, zodat je er een gevoel van ruimte
hebt. Aan de noordkant is er een zolder,
die tegelijk als berging en als koudebuffer
dienstdoet.

Veel aandacht werd besteed aan de materi-
alen: "De rode baksteen is typisch voor de
streek en het is een natuurlijk materiaal,"
zegt Lieve Van Hoef. Binnen én buiten is
veel met hout gewerkt. Dat hout is bewerkt
met biologische verf of natuurbeits. Op de
vloer ligt linoleum. Ook de verborgen
materialen, zoals de isolatie, zijn natuur-
lijk. Daarnaast is er de bio-ecologische
techniek. De twaalf vierkante meter zon-
necollectoren op de zuidkant van het dak
vallen nauwelijks op. Twee zonneboilers,
elk van 300 liter, moeten voor warm water
zorgen. Lieve Van Hoef: "Volgens bereke-
ningen van VIBE zou de investering van die
zonnecollectoren op vijftien jaar terugver-
diend zijn, maar met de snel stijgende
energieprijzen zal het misschien nog snel-
ler lukken." Het regenwater wordt opge-
vangen in een regenput van 10.000 liter en
gerecupereerd in de wasmachine en de toi-
letten. Lieve Van Hoef koos ook bewust

voor radiatoren zonder lamellen. "Zo krijg
je stralingswarmte in plaats van convectie-
warmte waarbij de lucht circuleert.
Stralingswarmte is een aangename warmte
met een meer regelmatige temperatuur in
de hele ruimte. Bij convectiewarmte krijg-
men veel verplaatsing van lucht, inclusief
het aanwezige stof en de bacteriën."

Pinnocchio is een vzw, opgericht in 1975. In
1983 werden de eerste plannen gemaakt
om het bestaande pand te verbouwen, uit-
eindelijk werd voor een nieuwe bouwplaats
gekozen. In januari 2000, toen de subsidies
ter beschikking waren, werd met de bouw
gestart en precies een jaar later werd het
gebouw in gebruik genomen. Dat het
gebouw bio-ecologisch werd opgevat, heeft
alles te maken met de keuze van de archi-
tecte. "We hebben daar in samenspraak
over beslist," zegt zij. Of bio-ecologisch
bouwen duurder is? "Ja," zegt ze, "daar
moet je niet over discussiëren: eenzelfde
gebouw klassiek of bio-ecologisch bouwen
zal een prijsverschil van 10 tot 15% geven.
Soms moet je keuzes maken. Op een
bepaald ogenblik kreeg ik een offerte voor
FSC-hout (hout met het label van het
Forrest Stewardship Council, dat uit duur-
zaam beheerde bossen komt) dat duurder
was dan gewoon hout. Dan moet je een
keuze maken tussen het milieu en de
klant. Wij hebben toen gekozen voor hout
uit bossen met duurzaam bosbeheer uit de
omgeving, maar zonder FSC-label. Boven-
dien gaat het grootste deel van de bouw-
kost niet naar de materialen, maar naar de
loonkost. Het is de aannemer die meestal
het grote prijsverschil maakt. Wij hebben
met een openbare aanbesteding gewerkt.
De aannemer die uit de bus kwam, wou het
project zo graag binnenhalen dat hij het
gerealiseerd heeft voor een prijs die onge-
veer vijftigduizend euro onder mijn raming
zat."

Voor Lieve van Hoef maakt bio-ecologisch
bouwen deel uit van een totale levenswij-
ze: "Een ontwerper moet in de eerste plaats
kennis bezitten van materialen, construc-
ties, stabiliteit en technieken. Daarnaast
volg je je intuïtie, je gevoelens. We werken
op basis van een levensvisie die een nauwe
verbondenheid met de natuur inhoudt. Na
verloop van tijd leer je uit ervaring dat
bepaalde bio-ecologische bouwtechnieken
een tastbaar resultaat opleveren."

tekst | **Isabelle Rossaert**